

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

ATASKAITA EUROPOS SĄJUNGOS FINANSINĖS PARAMOS VALDYMAS 2004–2007 METAIS

2008 m. balandžio 16 d. Nr. VA-60-7P-7
Vilnius

Ataskaita parengta, vykdant

Valstybės kontrolės 6-ojo audito departamento direktoriaus pavaduotojo Remigijaus Pužausko
2007-05-02 pavedimą Nr. 60-7P ir 2007-05-02 pavedimą Nr. 60-7P-1

Ataskaitą parengė valstybiniai auditoriai:

Natalija Bryžachina (grupės vadovė)

Arūnas Zabulionis

Laima Liegutė (iki 2007-09-28)

Su ataskaita galima susipažinti

Valstybės kontrolės interneto puslapyje

adresu www.vkontrole.lt

Santrauka

Siekdama informuoti Lietuvos valdžios institucijas ir visuomenę apie esamą situaciją ES finansinės paramos valdymo ir panaudojimo srityje, nustatyti rizikas, galinčias daryti įtaką ES finansinės paramos valdymui ir panaudojimui Lietuvoje, padėti tobulinti ES finansinės paramos valdymą ir panaudojimą Lietuvoje, Valstybės kontrolė parengė ES finansinės paramos valdymo 2004–2007 m. ataskaitą. Ataskaitoje vertinamas 2004–2006 m. programavimo laikotarpiu Lietuvai skirtos ES finansinės paramos (ES struktūrinių ir Sanglaudos fondų, Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo Garantijų skyriaus) valdymas ir panaudojimas 2004–2007 m. Ši Ataskaita yra apibendrinančio pobūdžio, jai parengti specialūs auditai nebuvo atliekami.

Lietuvai, kaip ir kitoms naujosioms ES valstybėms narėms, palyginti neseniai įstojusioms į ES, iš ES biudžeto išmokama daugiau negu jos įmoka į ES biudžetą. 2006 m. Lietuvos įmokos į ES biudžetą sudarė 0,2 proc. (0,8 mlrd. Lt) nuo visų ES biudžeto pajamų, o ES mokėjimai Lietuvai – 0,74 proc. (2,7 mlrd. Lt) nuo visų mokėjimų ES valstybėms narėms. 2004–2006 m. ES mokėjimai Lietuvai 3–4 kartus viršijo jos įmokas į ES biudžetą. Lietuvos grynoji pozicija ir toliau išliks teigiama: prognozuojama, kad 2008–2010 m. ES mokėjimai Lietuvai 4–5 kartus viršys jos įmokas.

Lietuvos valstybės biudžetas neatspindi visos Lietuvos gaunamos ir panaudojamos ES finansinės paramos, kadangi ne visa Lietuvai skirta parama perskirstoma per valstybės biudžetą (dalis lėšų pervedama tiesiogiai tam tikrų priemonių vykdytojams ar administratoriams). Apibendrinta informacija apie visos Lietuvai skirtos ES finansinės paramos (taip pat ir per valstybės biudžetą neperskirstomas lėšas) valdymą ir panaudojimą centralizuotai Lietuvoje nėra teikiama.

Stabilus ES mokėjimų srautas Lietuvai priklauso nuo Lietuvoje sukurtų ES paramos valdymo ir kontrolės sistemų, kurios turi užtikrinti tinkamą paramos valdymą ir jos savalaikį panaudojimą, veiksmingumą. Lietuvoje 2004–2006 m. programavimo laikotarpiu sukurtos ES struktūrinių, Sanglaudos fondų, Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo Garantijų skyriaus valdymo ir kontrolės sistemos iš esmės atitiko joms keliamus reikalavimus, tačiau nustatyta ir trūkumų, kuriems šalinti buvo teikiamos rekomendacijos. *ES struktūrinių fondų* atveju pagrindiniai trūkumai buvo susiję su projektų vertinimo ir atrankos procedūrų nepakankamu aiškumu; nepakankamais įgyvendinančiųjų ir tarpinių institucijų gebėjimais nustatyti klaidas ir užtikrinti, kad teikiamose ataskaitose deklaruotinos Europos Komisijai išlaidos būtų tinkamos ir teisingos; netinkamu veiklos atrankinių patikrinimų atlikimu; pažeidimų administravimo trūkumais. Pagrindiniai pastebėjimai dėl *Sanglaudos fondo* buvo susiję su įvairiais valdymo ir kontrolės sistemų trūkumais; kai kuriais atvejais netinkamai panaudotomis lėšomis; Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų nesilaikymu; pažeidimų administravimo trūkumais. *Europos žemės ūkio orientavimo ir*

garantijų fondo Garantijų skyriaus atveju pagrindiniai pastebėjimai buvo susiję su nenumatytais ar tobulintinomis vidaus kontrolės priemonėmis; kai kurių administravimo taisyklių ir procedūrų neatitikimu Europos Komisijos reglamentų nuostatomis arba jų tikslinimu; kai kurių Kaimo plėtros 2004–2006 m. plano priemonių patikrinimų neveiksmingumu; vidaus kontrolės sistemos neatitikimu kai kuriems akreditavimo kriterijams; duomenų patikimumo užtikrinimu.

Siekiant sėkmingai panaudoti ES paramą ir gauti didžiausią jos teikiamą naudą, svarbu ne tik tinkamai taikyti ES reglamentų nuostatas (išvengiant sankcijų ir paramos sumažinimo), bet ir užtikrinti efektyvų, rezultatyvų šios paramos panaudojimą. Valstybės kontrolė 2004–2007 m. atliko dešimt veiklos auditų, susijusių su ES finansine parama. Atliekant šešis (iš dešimties) auditų buvo vertinamas ES struktūrinių ir Sanglaudos fondų paramos valdymas ir panaudojimas. Kai kuriais atvejais buvo nustatyti ES paramos administravimo trūkumai ir nepakankamai efektyvus projektų valdymas.

2004–2006 m. programavimo laikotarpiu Lietuvai buvo skirta beveik 6 mlrd. Lt ES struktūrinės paramos (3,09 mlrd. Lt ES struktūrinių fondų (be EB iniciatyvų) ir 2,85 mlrd. Lt Sanglaudos fondo (ISPA) paramos), taip pat daugiau negu 3 mlrd. Lt Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo Garantijų skyriaus lėšų. Naujojo 2007–2013 m. programavimo laikotarpio ES struktūrinė parama Lietuvai sudaro daugiau negu 23 mlrd. Lt, o ES parama Lietuvos žemės ūkiui, kaimo plėtrai ir žuvininkystei – daugiau negu 12 mlrd. Lt.

Iki 2007 m. gruodžio 31 d. buvo panaudota 2 709 mln. Lt (65 proc.) visų Lietuvos 2004–2006 m. bendrajame programavimo dokumente numatytais priemonėms įgyvendinti skirtų lėšų, iš jų – 1 908 mln. Lt (62 proc.) ES lėšų. Iki 2008 m. gruodžio 31 d., t. y. per vienerius metus, turi būti panaudota 38 proc. priemonėms skirtų ES lėšų. Dėl didelės nepanaudotų lėšų dalies susikaupimo programavimo laikotarpio pabaigoje atsiranda rizika, kad dalis šių lėšų gali būti laiku nepanaudota. Tai taip pat gali įtakoti naujojo 2007–2013 m. programavimo laikotarpio paramos tinkamą ir savalaikį panaudojimą, nes institucijos tuo pačiu metu turi administruoti dviejų programavimo laikotarpių lėšas.

Iki 2007 m. gruodžio 31 d. buvo panaudota 2 425,5 mln. Lt (60,5 proc.) Sanglaudos fondo (ISPA) projektams Europos Komisijos patvirtintų lėšų, iš jų – 1 610,3 mln. Lt (56,5 proc.) ES lėšų. Atsižvelgiant į tai, kad nepanaudota ES lėšų dalis sudarė apie 43,5 proc. ir dar nepasirašytos visos rangos sutartys (ypač atkreiptinas dėmesys į aplinkos apsaugos sektoriaus projektus), yra rizika, kad dalis šių lėšų iki nustatyto termino gali būti nepanaudota.

Iki 2007 m. gruodžio 31 d. buvo išmokėta 1 766,8 mln. Lt (83,6 proc.) Kaimo plėtros 2004–2006 m. plane numatytais priemonėms skirtų ES ir bendrojo finansavimo lėšų bei 1 097,3 mln. Lt (98,8 proc.) tiesioginėms išmokoms skirtų ES lėšų. Nors bendras Kaimo plėtros 2004–2006 m. plane numatytais priemonėms skirtų lėšų panaudojimo lygis yra gana aukštas, pagal kai kurias

kaimo plėtros priemonės iki 2007 m. gruodžio 31 d. išmokėta mažiau negu pusė joms skirtos paramos.

Finansų ministerijos inicijuotas sutarčių pasirašymo ir lėšų panaudojimo planų rengimas yra gera administravimo praktika, tačiau nereglementavus sutarčių pasirašymo ir lėšų panaudojimo pagal Lietuvos 2004–2006 m. bendrojo programavimo dokumento priemones bei lėšų išmokėjimo rangovams, įgyvendinant Sanglaudos fondo (ISPA) lėšomis finansuojamus projektus, planų rengimo, tvirtinimo, tikslinimo ir vykdymo stebėsenos, išlieka rizika dėl šios kontrolės priemonės veiksmingumo.

Viena iš aktualiausių problemų, naudojant Sanglaudos fondo (ISPA) lėšas, išlieka papildomų lėšų poreikis šiems projektams įgyvendinti. 2007 m. gruodžio 31 d. duomenimis, papildomas lėšų poreikis Sanglaudos fondo (ISPA) finansuojamiems projektams buvo 1 132,2 mln. Lt. Atsižvelgiant į tai, kad iki 2007 m. gruodžio 31 d. pasirašyta 61,8 proc. aplinkos apsaugos sektoriaus rangos sutarčių bei į rinkoje vykstančius infliacijos procesus, tikėtina, jog aplinkos apsaugos sektoriaus papildomų lėšų poreikis dar didės. Padidėjusi Sanglaudos fondo (ISPA) finansuojamų projektų vertė turi būti apmokama nacionalinėmis lėšomis. Jų neskyrus pakankamai gali tekti atsisakyti kai kurių Europos Komisijos patvirtintų projektų komponentų (prekių, paslaugų ir darbų). Todėl yra rizika, kad bus pasiekti ne visi numatyti projektų tikslai.

Siekiant efektyviai ir laiku panaudoti Lietuvai 2004–2006 m. programavimo laikotarpiu skirtą ES finansinę paramą, būtina mobilizuoti institucijų administracinius gebėjimus. Paramos panaudojimo tempai turėtų spartėti. Europos Audito Rūmai ir Europos Komisija ne kartą akcentavo, kad ES valstybėms narėms būtina skirti ypatingą dėmesį nepakankamam ES struktūrinės paramos panaudojimui. Be to, svarbu pirmuoju programavimo laikotarpiu sukauptą paramos valdymo ir naudojimo teigiamą patirtį pritaikyti įgyvendinant naujojo periodo programas.

Lietuvos Respublikos Vyriausybei rekomenduota organizuoti periodišką apibendrintos informacijos apie visos (įskaitant ir per valstybės biudžetą neperskirstomas lėšas) Lietuvai skirtos ES finansinės paramos valdymą ir panaudojimą teikimą visuomenei ir suinteresuotoms institucijoms; reglamentuoti sutarčių pasirašymo ir lėšų panaudojimo pagal Lietuvos 2004–2006 m. bendrojo programavimo dokumento priemones bei lėšų išmokėjimo rangovams, įgyvendinant Sanglaudos fondo (ISPA) lėšomis finansuojamus projektus, planų rengimą, tvirtinimą, tikslinimą ir vykdymo stebėseną. Finansų ministerijai pateikti siūlymai dėl projektų, finansuojamų Sanglaudos fondo (ISPA) lėšomis, verčių padidėjimo pagrįstumo vertinimo organizavimo ir kt.